LIKKUTEI TORAH · SHIR HASHIRIM · MAAMAR 30

ששים המה מלכות ושמונים פילגשים ועלמות אין מספר...

There are sixty queens, and eighty concubines, and maidens without number

◇

DEDICATED IN HONOR OF

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

Dedicated in honor of the Rebbe's father, Reb Levi Yitzchok

LikuteiTorah.com
THE CHASSIDISHE PARSHA
likuteitorah.com/likkutei-torah/shir-hashirim/30/

1 ששים המה מלכות ושמונים פילגשים ועלמות אין מספר אחת היא יונתי תמתי.

"There are sixty queens, and eighty concubines, and maidens without number; one is she, my dove, my perfect one."

ודרשו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] (ע' [עיין] ברבות בשיר השירים במקומו ובפ' קרח גבי ובני קרח לא מתו) ששים המה מלכות אלו ס' מסכתות ושמונים פילגשים אלו ברייתות ועלמות אין מספר אלו הלכות שבגמ' [שבגמרא].

And our Sages, of blessed memory, expounded (see the Midrash Rabbah on Shir HaShirim, in its place, and in Parshas Korach, on "But the sons of Korach did not die"): "There are sixty queens": these are the sixty tractates; "and eighty concubines": these are the beraisos [teachings outside the Mishnah]; "and maidens without number": these are the halachos [laws] in the Gemara.

אחת היא זו כנס"י [כנסת ישראל] מלשון כניסה שהיא מקור נש"י [נשמות ישראל] ונקראת אחת לפי שהיא מקבלת מבחי' ישראל דלעילא שנקרא' [שנקראת] אחד כו'. ונק' תמתי כו' וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] תמתי תאומתי לפי שע"י נשמות ישראל נעשה יחוד זו"נ [זעיר אנפין ונוקבא] כו'.

"One is she": this is Knesses Yisrael (the Congregation of Israel), from the term knisah (gathering in), for she is the source of the souls of Israel. And she is called "one" because she receives from the level of the Israel above, which is called "one," etc. And she is called "my perfect one (tamasi)," etc., as our Sages, of blessed memory, said: tamasi, te'omasi (my twin), because through the souls of Israel the union of Z'eir Anpin and Nukva comes about, etc.

והנה מזה מובן שהנשמות הם למעלה במדרגה מבחי' התורה

Now, from this it is understood that the souls are higher in rank than the level of the Torah.

וכמ"ש ממה שאמרו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] (פסחים מ"ט ב') ע"פ תורה צוה לנו משה מורשה א"ת [אל תקרי] מורשה אלא מאורסה שהתורה היא מאורסה לישראל שישראל הן בחי' חתן והתורה היא בחי' כלה

And so [it is understood] from what our Sages, of blessed memory, said (Pesachim 49b) on the verse "Moshe commanded us the Torah, an inheritance (morashah)": do not read morashah (an inheritance) but me'orasah (betrothed), for the Torah is betrothed to Israel: Israel is the level of the groom and the Torah is the level of the bride.

ונמצא מובן ג"כ שהנשמו' הם למעל' [שהנשמות] [למעלה / למעלת] מבחי' התורה ובמקום אחר מצינו שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] תלת קשרין מתקשרין דא בדא ישראל מתקשראן באוריית' כו' ונמצא מובן להיפוך לגמרי שהתורה היא למעלה במדרגה מישראל.

It is thus also understood that the souls are higher than the level of the Torah. Yet elsewhere we find that our Sages, of blessed memory, said: "Three bonds are bound one to another: Israel is bound to the Torah," etc.; and from this the very opposite is understood: that the Torah is higher in rank than Israel.

2 ולהבין את כל הנ"ל הנה כתיב אור זרוע לצדיק פי' שהנשמות הנקראים בשם צדיק הם בחי' אור הנזרע למטה להתלבש בגוף בשר ודם הגשמי

To understand all of the above: it is written, "Light is sown for the tzaddik (the righteous one)." That is, the souls, which are called by the name tzaddik, are the level of light that is sown below, to be enclothed in a physical body of flesh and blood,

בכדי שעל ידם יהיה צמיחה בתוספת הרבה להיות המשכות גילוי אור א"ס ב"ה למטה ע"י תורה ומצות מעשיות שעוסקים בעוה"ז כאשר יתבאר לקמן בעז"ה [בעזרת השם]

so that through them there will be growth with great increase: that there be drawings-down of the revelation of the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, below, through the Torah and the practical mitzvos with which they occupy themselves in this world, as will be explained below, with G-d's help.

והוא ממש כדוגמת הזריעה שזורעין בארץ הגשמי שזורעין גרעין א' ונרקב בארץ ונצמח מזה אח"כ בתוספת וריבוי גרעינים הרבה מאד כמ"כ [כמו כן] ע"י מצות מעשיות שעושים נשמות ישראל בעוה"ז הגשמי

This is exactly like the sowing done in the physical earth: one sows a single seed, and it rots in the earth, and afterwards there grows from it, with increase and multiplication, very many seeds. So too, through the practical mitzvos that the souls of Israel perform in this physical world,

שהוא כדוגמת הזריעה הנ"ל מגרעין א' נעשה ע"י צמיחה ורבוי בתוספת וריבוי להיות גילוי אור א"ס ב"ה למטה

which is like the sowing mentioned above, from a single seed there comes about, through this, growth and multiplication, with increase and multiplication: that there be a revelation of the Infinite Light, blessed be He, below.

(עמ"ש מענין זריעה בד"ה ויהי בשלח פרעה ובד"ה הבאים ישרש ובד"ה כי תבאו אל הארץ ושבתה הארץ וסד"ה שמע ישראל ובד"ה כי כארץ תוציא צמחה וסד"ה שובה ישראל גבי הלוך ילך ובכה נושא משך הזרע ובד"ה כי כאשר כו' כן יעמוד זרעכם)

(See what is written on the subject of sowing in the discourse beginning "And it came to pass, when Pharaoh sent out"; in the discourse beginning "In [days] to come he will take root"; in the discourse beginning "When you come into the land, the land shall rest"; at the end of the discourse beginning "Hear, O Israel"; in the discourse beginning "For as the earth brings forth its growth"; at the end of the discourse beginning "Return, O Israel," regarding "He goes along weeping, carrying the bag of seed"; and in the discourse beginning "For as, etc., so shall your seed endure.")

ולהבין זה הנה כתיב מלכותך מלכות כל עולמים פי' כל עולמים שהם ריבוי רבוות השתלשלות כל העולמות דבי"ע שהם עד אין קץ וכמ"ש היש מספר לגדודיו כו'

To understand this: it is written, "Your kingship is the kingship of all worlds." That is: "all worlds," which are the myriads upon myriads of the chain of descent (hishtalshelus) of all the worlds of Beriah, Yetzirah and Asiyah, which are without end, as it is written, "Is there any number to His legions?" etc.,

עכ"ז [עם כל זה] מקור ושרש חיותם המחי' [המחיה] ומהווה אותם מאין ליש אינו אלא מבחי' מלכותו בלבד

nevertheless, the source and root of their life-force (chayus), which gives them life and brings them into being from nothing to something, is only from the level of His Malchus (sovereignty) alone,

שאינו אלא אור וזיו בלבד לגבי מהותו ועצמותו ית' כמ"ש הודו על ארץ ושמים

which is nothing but a light and a radiance alone in relation to His essence and being, may He be blessed, as it is written, "His splendor is upon earth and heaven":

שארץ ושמים אינו אלא הודו וזיוו בלבד שהוא בחי' מלכותו ית' המחיה ומהווה אותם מאין ליש להיות נבראים נפרדים בע"ג [בעלי גבול / בעל גבול] ואינם כלל בערך לגבי אור א"ס ב"ה המתגלה בעולמות עליונים

that earth and heaven are nothing but His splendor and His radiance alone, which is the level of His Malchus, may He be blessed, that gives them life and brings them into being from nothing to something, to be separate, finite creations; and they bear no comparison at all to the Infinite Light, blessed be He, that is revealed in the higher worlds,

שהוא בבחי' א"ס ממש ושם הוא בבחי' יחוד וביטול בתכלית ומכ"ש [ומכל שכן] לך ה' הגדולה כו'

which is truly on the level of the Infinite (Ein Sof), and there it is in a state of union and of utter self-nullification (bittul). And all the more so [regarding] "Yours, Havayah, is the greatness," etc.,

שאף שיש שם ג"כ בחי' גדולה וגבורה שהם מדות עליונות דאצילות כו' חו"ג [חסד וגבורה] הם בבחי' יחוד וביטול בתכלית לך ה' כו'

for although there too there are the levels of greatness and might, which are the supernal emotive attributes (middos) of Atzilus, etc., Chesed and Gevurah are in a state of union and utter bittul: "Yours, Havayah," etc.

וחיוהי וגרמוהי שהם בחי' אורות וכלים דאצי' חד בהון ממש בבחי' א"ס ממש וכמאמר אליהו ולאו מכל אינון מדות כו'

And "His life-forces and His vessels," which are the level of the lights and vessels of Atzilus: "[He is] one with them," truly, on a level that is truly infinite, as in the saying of Eliyahu: "but not of any of those attributes," etc.

משא"כ למטה בבי"ע בחי' חיות אלקות המהווה אותם מאין ליש מצומצם ומוסתר מאד להיותם בעלי גבול ונבראים נפרדים

This is not so below, in Beriah, Yetzirah and Asiyah: the level of the G-dly life-force that brings them into being from nothing to something is greatly contracted and concealed, so that they may be finite and separate creations;

עד שבריבוי הצמצומים וההשתלשלות מטה מטה עד עולם העשי' [העשיה] שהחיות אלהות הוא מוסתר לגמרי עד שנראה כאילו הם יש ודבר נפרד לגמרי שיכולת המינים לומר שיש ב' רשויות ח"ו [חס ושלום]

so much so that, through the many contractions (tzimtzumim) and the chain of descent further and further down, as far as the World of Asiyah, the G-dly life-force is entirely concealed, until it appears as though they are a something (yesh) and a thing entirely separate, so that the heretics are able to say that there are two dominions, G-d forbid,

כמבואר בגמרא (סנהדרין דל"ט א') שאמר המין מפלגך לעילאי דהורמיז מפלגך לתתאי דאהורמיז (ועיין הפי' בערוך) לפי שהוא בחי' עלמא דפרודא וכמ"ש ונהר יוצא מעדן ומשם יפרד

as is explained in the Gemara (Sanhedrin 39a), where the heretic said: "Your upper half belongs to Hormiz; your lower half belongs to Ahormiz" (and see the explanation in the Aruch), because it is the level of the world of separation (alma deperuda), as it is written, "And a river goes forth from Eden, and from there it separates."

שאף שלמעלה בעולם האצי' הוא בחי' יחוד בתכלית ואור א"ס מאיר שם בבחי' גילוי עכ"ז [עם כל זה] ומשם יפרד שנמשך מבחי' מלכותו ית' בריבוי צמצומים והסתרים להסתיר ולהעלים את אור השם עד שיהיו נבראים יש מאין בעלי גבול ועולמות נפרדים.

For although above, in the World of Atzilus, there is a state of complete union, and the Infinite Light shines there in a revealed way, nevertheless "from there it separates": it is drawn from the level of His Malchus, may He be blessed, through many contractions and concealments, to conceal and hide the light of G-d, until there are creations, something from nothing, finite, and separate worlds.

3 ואי לזאת אינו בערך כלל לגבי אור ה' המאיר ומתגלה בעולמות העליונים שהוא בבחי' א"ס

And therefore it bears no comparison at all to the light of G-d that shines and is revealed in the higher worlds, which is on the level of the Infinite (Ein Sof).

וכידוע שמספר א' לגבי ריבוא רבבות אלפים יש לו ערך כי הוא ג"כ בבחי' מספר אבל דבר שהוא בבחי' גבול לגבי בלי גבול בבחי' א"ס אין לו ערך לגמרי ומספר א' ומספר רבוא רבבן שוה ממש לגבי בחי' בלי גבול כו'

As is known, the number one, in relation to a myriad of myriads of thousands, has some proportion to it, for it too is in the category of number; but something that is in the category of limit, in relation to the limitless, on the level of the Infinite, has no proportion at all, and the number one and the number of a myriad of myriads are exactly equal in relation to the level of the limitless, etc.,

וכמ"ש בסש"ב [בספר של בינונים] פמ"ח ולזאת עיקר חיותם אינו אלא מבחי' אורו וזיוו בלבד שהוא בחי' מלכותו בלבד.

as is explained in Sefer Shel Beinonim (Tanya), chapter 48. And therefore their main life-force (chayus) is only from the level of His light and His radiance alone, which is the level of His Malchus (sovereignty) alone.

אכן בכדי שיהי' [שיהיה] גילוי אור א"ס ב"ה למטה בעולמות התחתונים ג"כ ממש כמו שהוא בעולמות עליונים שזהו תכלית המכוון מבריאת העולמות בכדי שיהיה לו דירה בתחתונים דוקא לזאת נזרע בהם בחי' אור מלמעלה

However, in order that there be a revelation of the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, below, in the lower worlds too, exactly as it is in the higher worlds, which is the ultimate purpose intended in the creation of the worlds, so that He should have a dwelling place among the lower realms specifically, for this [reason] there is sown in them the level of a light from above:

והיינו בחי' נש"י [נשמות ישראל] שיורדים ומתלבשים למטה בגוף בשר ודם כו' בכדי שע"י התורה ומצות מעשיות שעושין בעוה"ז ימשיכו בחי' גילוי אור א"ס ב"ה למטה בעולמות התחתונים ג"כ כמו שהוא בעולמות העליונים ממש

that is, the level of the souls of Israel, which descend and are enclothed below in a body of flesh and blood, etc., so that through the Torah and the practical mitzvos that they perform in this world they will draw down the level of the revelation of the Infinite Light, blessed be He, below, in the lower worlds too, exactly as it is in the higher worlds:

שיהיה בחי' יחוד העולמות עליונים ותחתונים ולא יהיו בבחי' עלמין דפרודא ובבחי' הסתר פנים וכמ"ש ולא יכנף עוד מוריך כו' ועמ"ש בד"ה ואתחנן

that there be the level of the union of the higher and the lower worlds, and that they no longer be in the state of worlds of separation (almin deperuda) and in the state of the hiding of the Face, as it is written, "Your Teacher will no longer be hidden by a wing," etc. And see what is written in the discourse beginning "And I pleaded."

וזהו זורע צדקות מצמיח ישועות פי' שע"י צדקה שנותנים למטה לעני דלית ליה מגרמיה כלום ומשפיע למקום חושך. כמ"ש הייתי ככוס חרבות כו'. הנה ע"י מעוררים מלמעלה ג"כ המשכת אור א"ס ב"ה למטה בעולמות התחתונים שהם חשך ועלמין דפרודא

And this is [the meaning of] "He sows charities (tzedakos), makes salvations (yeshuos) sprout." That is, through the charity that one gives below to a poor person, who has nothing at all of his own, and [so] bestows upon a place of darkness, as it is written, "I have become like an owl of the ruins," etc., through this one also arouses, from above, the drawing down of the Infinite Light, blessed be He, below, into the lower worlds, which are darkness and worlds of separation.

וזהו מצמיח ישועות שהוא בחי' צמיחה בתוספת וריבוי להיות המשכת שע"ה נהורין עילאין למטה.

And this is "makes salvations sprout": it is the level of growth with increase and multiplication, so that there is a drawing down of the 375 supernal lights below.

וכמו שבצדקה כל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול שנעשה מזה בחי' גילוי א"ס שנק' חשבון גדול כו' (ועמ"ש מענין לחשבון גדול בד"ה וילבש צדקה כשריון ועמ"ש ע"פ יתקע בשופר גדול)

And as in charity, "each and every perutah [a small coin] combines into a great sum," from which there comes about the level of the revelation of the Infinite, which is called "a great sum," etc. (And see what is written on the subject of "into a great sum" in the discourse beginning "And He donned charity as a coat of mail," and see what is written on the verse "A great shofar will be sounded.")

וגם ישועות הוא מלשון שעה כמ"ש וישע ה' אל הבל ואל מנחתו ואל קין ואל מנחתו לא שעה כו'

And also, yeshuos (salvations) is from the term sha'ah (turned), as it is written, "And Havayah turned to Hevel and to his offering, but to Kayin and to his offering He did not turn," etc.,

שהוא בחי' ירידת והמשכת גילוי אור א"ס ב"ה למטה ע"י המצות מעשיות שעושים ישראל למטה ולזאת נק' כל המצות בשם צדקה סתם בירושלמי.

which is the level of the descent and drawing down of the revelation of the Infinite Light, blessed be He, below, through the practical mitzvos that Israel perform below. And therefore all the mitzvos are called by the name "charity" (tzedakah), unqualified, in the Jerusalem Talmud.

4 וזהו שמצוה ראשונה מתריג מצות היא מצות פריה ורביה כמ"ש פרו ורבו שהוא ריבוי ותוספת כמ"כ [כמו כן] ע"י כל המצות מעשיות שעושים ישראל נעשה ריבוי ותוספת כו'.

And this is why the first mitzvah of the 613 mitzvos is the mitzvah of being fruitful and multiplying, as it is written, "Be fruitful and multiply," which is multiplication and increase. So too, through all the practical mitzvos that Israel perform, multiplication and increase come about, etc.

וזהו בן פורת יוסף כי יוסף הוא צדיק עליון וכתיב אור זרוע לצדיק להיות ע"י תוס' [תוספת] וריבוי.

And this is [the meaning of] "Yosef is a fruitful son," for Yosef is the supernal tzaddik, and it is written, "Light is sown for the tzaddik," so that through this there be increase and multiplication.

וכמ"ש ברבות ר"פ שמות יוסף על שם והיה ביום ההוא יוסיף ה' שנית ידו כו':

And as it is said in the Midrash Rabbah, at the beginning of Parshas Shemos: Yosef, named for "And it shall be on that day that G-d will again (yosif) [set] His hand a second time," etc.

5 ב וזהו כוונת הברכה שמברכין קודם עשיית כל המצות ברוך אתה ה' כו' אשר קדשנו במצותיו כו'.

2. And this is the intent of the blessing that is said before performing any of the mitzvos: "Blessed are You, Havayah, etc., Who has sanctified us with His commandments," etc.

פי' אשר הוא לשון תענוג כמ"ש באשרי כי אשרוני בנות כו' שהוא בחי' תענוג העליון

That is, asher (Who) is a term for delight, as it is written, "In my happiness (be'oshri), for daughters will call me happy," etc., which is the level of the supernal delight,

שהוא בבחי' א"ס עד שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] גבי אחר. מוטב דלידייניה וליתי לעלמא דאתי. ונמשך העונג העליון הנ"ל למטה ע"י עשיית המצות כו'.

which is on the level of the Infinite (Ein Sof), so much so that our Sages, of blessed memory, said regarding Acher [Elisha ben Avuyah]: "It is better that he be judged and come to the World to Come." And the supernal delight mentioned above is drawn below through performing the mitzvos, etc.

6 והנה כמו שבזריעת הגרעין בארץ הגשמי צריך מתחלה לחרוש את הארץ היטב בכדי לרפות את הארץ

Now, just as in sowing the seed in the physical earth one must first plow the earth well in order to loosen the earth,

כי חרישה מרפי ארעא ובאם לאו יאבד הגרעין בארץ לגמרי כמ"כ [כמו כן] קודם הזריעה של נש"י [נשמות ישראל] בבחי' ועשה טוב בקיום כל המצות מעשיות

for "plowing loosens the earth," and if not, the seed will be lost in the earth entirely; so too, before the sowing of the souls of Israel, in the mode of "and do good," in the fulfillment of all the practical mitzvos,

צ"ל מקודם לכן בחי' סור מרע שהוא בחי' חרישה לנפש הבהמית להפך את כל המדות רעות ולבטל את כל הרצונות אשר לא לה' המה ולא יהיה לו רצון אחר כלל כ"א לה' בלבד להיות לב נשבר ונדכה כו'.

there must first be the level of "turn away from evil," which is the level of plowing for the animal soul: to turn over all the bad traits (middos) and to nullify all the desires that are not for G-d, so that he will have no other will at all but for G-d alone, to be "a broken and crushed heart," etc.

ואז יכולים להמשיך אח"כ בבחי' ועשה טוב גילוי אור א"ס ב"ה למטה שהוא בחי' צמיחה בתוספת וריבוי שנעשה ע"י בחי' הזריעה של נש"י [נשמות ישראל] במצות מעשיות שעושים למטה כו'.

And then they can afterwards draw down, in the mode of "and do good," the revelation of the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, below, which is the level of growth with increase and multiplication that comes about through the level of the sowing of the souls of Israel in the practical mitzvos that they perform below, etc.

(ועמ"ש מזה בד"ה האזינו השמים וב"ה ושאבתם מים) וזהו ואל קין ואל מנחתו לא שעה מפני שקין היה מארי דרוגזין שלא היה בבחי' סור מרע להפוך את כל המדות רעות שהוא בחי' חרישה כנ"ל

(And see what is written about this in the discourse beginning "Listen, O heavens," and in the discourse beginning "And you shall draw water.") And this is [the meaning of] "but to Kayin and to his offering He did not turn": because Kayin was a man of anger (marei derugzin), who was not in the mode of "turn away from evil," to turn over all the bad traits, which is the level of plowing, as mentioned above.

ולכן לא היה ביכולתו להמשיך אור ה' למטה ע"י הזריעה שלו במנחתו כו' משא"כ הבל שהיה בבחי' סור מרע בתכלית כתיב ביה וישע ה' אל הבל ואל מנחתו שהוא בחי' הזריעה שלו כו'

And therefore it was not in his power to draw down the light of G-d below through his sowing, in his offering, etc. Whereas Hevel, who was in the mode of "turn away from evil" completely: of him it is written, "And Havayah turned to Hevel and to his offering," which is the level of his sowing, etc.

וזהו שלעתיד כתיב בחריש ובקציר תשבות שלא יצטרכו עוד לבחי' חרישה הנ"ל לפי שנאמר ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ.

And this is why, regarding the time to come, it is written, "In plowing and in harvest you shall rest": that they will no longer need the level of plowing mentioned above, because it is said, "And the spirit of impurity I will remove from the land."

7 וזהו עתידים צדיקים שיאמרו לפניהם קדוש כו' היינו ע"י שממשיכים אור א"ס ב"ה שהוא קדוש ומובדל למטה.

And this is [the meaning of] "In the time to come, the righteous will have 'holy' said before them," etc.: that is, because they draw down below the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, which is holy and set apart.

ועם כל הנ"ל מובן איך שבזה גדלה מעלת נשי"י [נשמות ישראל] על בחי' התורה כי הנה אף דאורייתא מחכמה עילאה נפקת עכ"ז [עם כל זה] כשנמשך ובא לבחי' דבר ה' זו הלכה

And with all the above it is understood how in this the virtue of the souls of Israel is greater than the level of the Torah. For although "the Torah comes forth from supernal Chochmah (wisdom)," nevertheless, when it is drawn down and comes to the level of "'the word of Havayah': this is halachah,"

וכמאמר אליהו מלכות פה תורה שבע"פ [שבעל פה] קרינן לה כו' וכל פרטי הלכות שהם בחי' נימין ושערות ודלת ראשך כארגמן שם עד אין קץ כשיהיה כך יהיה הדין כך וכמ"ש ועלמות אין מספר שהם הלכות כנ"ל

as in the saying of Eliyahu, "Malchus is the mouth; we call it the Oral Torah," etc., and all the particular halachos, which are the level of strands and hairs, "and the locks of your head are like purple," there, without end: when it is so, the law will be so; and as it is written, "and maidens without number," which are the halachos, as mentioned above,

אז אין בהם תוספת וריבוי רק כפי ההלכה שנמשך בבחי' דיבור העליון כו'

then there is no increase and multiplication in them, only according to the halachah as it is drawn down in the level of the supernal speech, etc.

וכמו המלאכים שנמשכים מבחי' דבר ה' כמ"ש וברוח פיו כל צבאם כו' אין בהם ריבוי ותוספת כלל וממלאך אחד אין יכול להיות מלאך שני ולזאת אין בהם פריה ורביה כו'

And like the angels, who are drawn from the level of the word of G-d, as it is written, "and by the breath of His mouth all their host," etc.: there is no multiplication and increase in them at all, and from one angel there cannot be a second angel; and therefore there is no being fruitful and multiplying among them, etc.

משא"כ נשמות ישראל הם דוקא ממשיכים תמיד בחי' אור א"ס ב"ה למטה ע"י מצות מעשיות שעושין בבחי' ריבוי ותוספת וכמ"ש אלה המצות אשר יעשה אותם האדם כו'

Whereas the souls of Israel, specifically, are always drawing down the level of the Infinite Light, blessed be He, below, through the practical mitzvos that they perform, in a manner of multiplication and increase, as it is written, "These are the mitzvos which a person shall do," etc.,

וחי בהם שהם הם הממשיכים בחי' חיות מאור א"ס ב"ה וכמ"ש ועשיתם אותם אתם כתיב

"and live by them": for it is they who draw down the level of life-force (chayus) from the Infinite Light, blessed be He. And as it is written, "And you shall do them (osam)": "you (atem)" is written.

(וכמ"ש בד"ה תורה צוה בפי' אל תקרי בניך אלא בוניך שנש"י [שנשמות ישראל] הם הממשיכים היחוד מבחי' תשב"כ [תורה שבכתב] שנקרא חתן לבחי' תשבע"פ [תורה שבעל פה] שנק' כלה וע"ז נק' בוניך כו')

(And as is explained in the discourse beginning "The Torah commanded," in the explanation of "do not read banayich (your children) but bonayich (your builders)": that the souls of Israel are the ones who draw down the union from the level of the Written Torah, which is called the groom, to the level of the Oral Torah, which is called the bride; and through this they are called "your builders," etc.)

אך כ"ז [כל זה] הוא דוקא ע"י ביטול במס"נ [במסירות נפש] של ישראל מקודם בבחי' ואהבת שבק"ש [שבקריאת שמע] ואז נק' אחת היא רעייתי כו' שמקבלין מבחי' אחד יחידו של עולם

But all this is specifically through the self-nullification (bittul), with self-sacrifice (mesirus nefesh), of Israel beforehand, in the mode of "And you shall love" of the recital of Shema; and then they are called "One is she, my beloved," etc., for they receive from the level of "One," the Only One of the world.

(וברבות נשא) (פי"ד [פרק י"ד / פרשה י"ד]) כף אחת עשרה זהב שנאמר אחת היא יונתי כו' ומה שנקראת כף אחת יובן עם מ"ש בד"ה יונתי בחגוי הסלע בענין ולכי לך

(And in the Midrash Rabbah, Nasso) (section 14): "One spoon of ten [shekels] of gold": as it is said, "One is she, my dove," etc. And why it is called "one spoon" will be understood with what is written in the discourse beginning "My dove, in the clefts of the rock," on the subject of "and go for yourself."

ואז יכולים להמשיך אור א"ס ב"ה למטה ושיהיה יחוד עולמות עליונים ותחתונים ממש שלא יהיה בחי' עלמין דפרודא להיות נראים כאלו הם יש ודבר נפרד בפ"ע [בפני עצמו]

And then they are able to draw down the Infinite Light, blessed be He, below, and [bring it about] that there be a true union of the higher and the lower worlds, so that there not be the level of worlds of separation, appearing as though they are a something (yesh) and a thing separate by itself,

עד שנראה כמו שהוא ב' רשויות ח"ו [חס ושלום] כמו שסובר המין מפלגך דלעילא מפלגך דלתתא כו'

so much so that it appears as though it is two dominions, G-d forbid, as the heretic holds: "your upper half, your lower half," etc.;

להיות שלמעלה הוא בחי' יחוד בתכלית כנ"ל ובהשתלשלות למטה מטה הוא בחי' עלמא דפרודא כמ"ש ומשם יפרד כו'.

for above it is the level of complete union, as mentioned above, and in the chain of descent (hishtalshelus) further and further down it is the level of the world of separation, as it is written, "and from there it separates," etc.

אכן כשישראל ממשיכים גילוי אור א"ס ב"ה למטה ג"כ ממש כמו שהוא בעולמות עליונים אזי נעשה בהם בחי' יחוד עליונים ותחתונים בתכלית.

However, when Israel draw down the revelation of the Infinite Light, blessed be He, below too, exactly as it is in the higher worlds, then there comes about in them the level of the complete union of the higher and the lower.

וזהו תמתי לשון תמימות (ובל"א [ובלשון אשכנז] מאכט מיך גאנץ) שע"י כנס"י [כנסת ישראל] נעשה יחוד א"ס ב"ה למטה כמו שהוא למעלה ממש

And this is tamasi (my perfect one), a term for wholeness (and in Yiddish: maacht mich gantz, "makes me whole"): that through Knesses Yisrael (the Congregation of Israel) the unity of the Infinite One (Ein Sof), blessed be He, comes about below, exactly as it is above.

וזהו גם כן תאומתי שהוא בחי' יחוד זו"נ [זעיר אנפין ונוקבא] שהם מדות עליונות דאצי' ובחינת מלכות דאצי' שמתלבשת בבי"ע שמתייחדים בתכלית ע"י בנ"י [בני ישראל] כנ"ל.

And this is also te'omasi (my twin), which is the level of the union of Z'eir Anpin and Nukva, which are the supernal emotive attributes (middos) of Atzilus and the level of the Malchus of Atzilus that is enclothed in Beriah, Yetzirah and Asiyah, which are completely united through the children of Israel, as mentioned above.

אך מתחלה צריך להיות בחי' יונתי וכמ"ש עיניך יונים כו' שכמו זוג יונים שעיקר התענוג שלהם הוא ההסתכלות שמסתכלים זה על זה.

But first there must be the level of "my dove (yonasi)," as it is written, "Your eyes are doves," etc.: for [it is] like a pair of doves, whose main delight is the gazing with which they gaze at one another.

כמ"כ [כמו כן] למעלה שיהיה בחי' תמתי תאומתי שהוא יחוד זו"נ [זעיר אנפין ונוקבא] חתן וכלה כו' הוא ע"י בחי' יונתי מקודם שהוא בחי' התענוג שצריך להיות בנש"י [בנשמות ישראל] לאסתכלא ביקרא דמלכא כו'

So too above: that there be the level of "my perfect one, my twin," which is the union of Z'eir Anpin and Nukva, groom and bride, etc., is through the level of "my dove" beforehand, which is the level of the delight that there must be in the souls of Israel, "to gaze upon the glory of the King," etc.,

שהוא בחי' ההתבוננות בגדולת אור א"ס ב"ה ונק' שמחת כלה שהוא התענוג של הכלה מההסתכלות על החתן שהוא בחי' יקרא דמלכא כו' וע"ז מלמעלה למטה ג"כ כתיב עין ה' אל יראיו.

which is the level of contemplation of the greatness of the Infinite Light, blessed be He; and it is called "the joy of the bride," which is the delight of the bride in gazing upon the groom, who is the level of "the glory of the King," etc. And through this, from above to below too, it is written, "The eye of Havayah is toward those who fear Him."

יראיו הוא בחי' ביטול היינו כשישראל הם למטה תמיד בבחי' ביטול לה' כו' נתעורר מזה בחי' תענוג גדול למעלה

"Those who fear Him" is the level of self-nullification: that is, when Israel below are always in a state of bittul to G-d, etc., there is aroused from this the level of a great delight above,

וכמ"ש וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד וכמו האדם שמקבל תענוג מכלי יפה כו' ותענוג זה שנעשה למעלה נקרא שמחת חתן

as it is written, "And G-d saw all that He had made, and behold, it was very good"; like a person who receives delight from a beautiful vessel, etc. And this delight that comes about above is called "the joy of the groom,"

דהיינו יחוד אצילות שנקרא חתן. מלשון נחות דרגא להיות משפיע למקור דבי"ע שנק' כלה וא"א זאת כי"א ע"י בחי' יונתי מקודם כו'.

that is, the union of Atzilus, which is called chasan (groom), from the term nechos darga (going down a level), to bestow upon the source of Beriah, Yetzirah and Asiyah, which is called kallah (bride). And this is impossible except through the level of "my dove" beforehand, etc.

8 וע"י השמחה של החתן וכלה שהוא התענוג של שניהם כנ"ל יכול להיות בחי' תמתי שהוא בחינת יחוד חתן וכלה שהוא בחי' זו"נ [זעיר אנפין ונוקבא] כנ"ל

And through the joy of the groom and bride, which is the delight of both of them, as mentioned above, there can be the level of "my perfect one," which is the level of the union of groom and bride, which is the level of Z'eir Anpin and Nukva, as mentioned above;

וכמו שיהי' [שיהיה] לעתיד דכתיב ומעין מבית ה' יצא והשקה את נחל השטים כו' שלא יהי' [יהיה] בחי' עלמין דפרודא כלל

and as it will be in the time to come, as it is written, "And a spring will go forth from the house of Havayah and will water the stream of Shittim," etc.: that there will not be the level of worlds of separation at all,

כמו שהוא עתה וכמ"ש ונהר יוצא מעדן ומשם יפרד וכו' משא"כ לעתיד יהי' [יהיה] בחי' תמתי שהוא בחי' תאומתי כו' וד"ל [ודי למבין]:

as there is now, as it is written, "And a river goes forth from Eden, and from there it separates," etc.; whereas in the time to come there will be the level of "my perfect one," which is the level of "my twin," etc. This suffices for one who understands.

9 ג להבין בתוספת ביאור מ"ש (יואל סי' ד' י"ח) ומעין מבית ה' יצא והשקה את נחל השטים הנאמר על לעתיד.

3. To understand, with further explanation, what is written (Joel, chapter 4, [verse] 18), "And a spring will go forth from the house of Havayah and will water the stream of Shittim," which is said of the time to come.

הנה לכאורה אינו מובן מ"ש ומעין יצא ולא נאמר ונהר יוצא כמ"ש ונהר יוצא מעדן וגו'.

Now, at first glance, what is written, "And a spring will go forth," is not understood: it does not say "And a river goes forth," as it is written, "And a river goes forth from Eden," etc.

אך האמת הוא משום דבנהר כתיב ומשם יפרד כו' משא"כ במעין לא נאמר ומשם יפרד רק אדרבה והשקה כו'.

But the truth is: it is because regarding the river it is written, "and from there it separates," etc., whereas of the spring it is not said "and from there it separates," but on the contrary, "and will water," etc.

וביאור זאת יובן ע"פ מה שמבואר בדברי רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] נהרא מכיפי' [מכיפיה] מבריך ולא חיישי' [חיישינן] שמא ירבה נוטפי' [נוטפים] כו'.

And the explanation of this will be understood according to what is explained in the words of our Sages, of blessed memory: "A river is increased from its banks (nahara mikifei mevarich)," and we are not concerned lest the drippings be more, etc.

פי' שהתוספת וריבוי שלה שמתרבה כשנעשה נהר מכמו שהיתה תחלה בהמעין שממנו יוצא הנהר הוא ממקורו ומאליו ומעצמו מתרבה

That is, its increase and multiplication, by which it grows when it becomes a river, beyond what it was at first in the spring from which the river goes forth, is from its source, and of itself and by itself it increases.

(ובערוך בשם רבינו גרשם מכיפיה מבריך מגדותיו מתברך שאינו מתגדל ממימי הגשמים אלא מעצמו וכן פרש"י [פירש רש"י / פירוש רש"י] בנדרים) (ד"מ סע"א [סוף עמוד א])

(And in the Aruch, in the name of Rabbeinu Gershom: mikifei mevarich, "from its banks it is increased," for it does not grow from rainwater but by itself; and so Rashi explains in Nedarim) (folio 40, end of side a).

וע' בפרש"י [בפירש רש"י / בפירוש רש"י] בשבת (דס"ה ב') משפתו כו' והוא כי תרגום והירדן מלא על כל גדותיו מלי על כל כפוהי. (ביהושע סי' ג').

And see Rashi's commentary on Shabbos (folio 65b), "from its bank," etc. And this is because the Targum [the Aramaic translation] of "and the Jordan is full over all its banks" is "mali al kol kifohi" (in Yehoshua, chapter 3).

שפת היאר. כיף נהרא (וביחזקאל מ"ז) על שפתו על כיפיה ולא ממימי הגשמים

"The bank of the river": kif nahara. (And in Ezekiel, chapter 47) "on its bank": al kifeih. And not from rainwater.

ואף שהמעין אינו בהתפשטות מרובה כ"כ [כל כך] עכ"ז [עם כל זה] אחר שיוצא מהעלם של המעין לידי גילוי והתפשטות יותר להיות נהר נעשה מאליו ומעצמו בתוספת מרובה.

And although the spring is not so greatly spread out, nevertheless, after it goes forth from the concealment of the spring into revelation and greater spreading out, to be a river, it becomes, of itself and by itself, greatly increased.

10 ויובן זה יותר מבחי' שכל ומדות שהנה עיקר הולדת והמשכות המדות הם מהשכל של דבר שיעמיק בשכלו ויבין שטוב הוא יתעורר ממילא בלבו אהבה ותשוקה לדבר ההוא

This will be understood better from the level of intellect and emotive attributes. For the main birth and drawing forth of the emotive attributes (middos) is from the intellect: [when] one contemplates a thing deeply in his intellect and understands that it is good, there is aroused, of itself, in his heart a love and a longing for that thing.

אשר לזאת בקטן ששכלו קטן מאד מלהכיל ולהבין אזי גם מדותיו הם ג"כ לדברים קטנים וכמ"ש לפי שכלו יהולל איש כו' שהמדות נק' איש הם נולדים ונמשכים לפי ערך השכל

And for this reason, in a small child, whose intellect is much too small to contain and to understand, his emotive attributes too are then for small things, as it is written, "A man is praised according to his intellect," etc.: the emotive attributes, which are called "man," are born and drawn forth according to the measure of the intellect.

ונמצא מובן מכל הנ"ל שכל עיקר המשכת המדות הם מהכל ואעפ"כ [ואף על פי כן] נראה בחוש שאחר שבאו מהשכל לידי גילוי בלב נעשו בחוזק ותוספת וריבוי הרבה יותר מכמו שהי' [שהיה] תחלה בעודם בשכלו כו' כמו הכעס כו'

It is thus understood from all the above that the entire essential drawing forth of the emotive attributes is from the intellect. And even so, one sees plainly that after they have come from the intellect into revelation in the heart, they become strong, with increase and multiplication, much more than they were at first while they were still in his intellect, etc., like anger, etc.

והיינו כנ"ל מפני שבשכל עדיין המדה היא בחי' העלם בתכלית ולזאת אינה בהתפשטות מרובה כ"כ [כל כך] אכן כשבא מהעלם השכל לידי גילוי בלב נעשה ממילא בריבוי התפשטות וחוזק האהבה או הכעס כו'

And this is, as mentioned above, because in the intellect the emotive attribute is still in a state of utter concealment, and therefore it is not so greatly spread out; but when it comes from the concealment of the intellect into revelation in the heart, there comes about, of itself, a great spreading out and strength of the love or the anger, etc.

(וכיוצא בזה מבואר בע"ח [בעץ חיים] שכ"ה דרוש ו' ובשער תיקון הנוקבא פ"ה כי כאשר יצאו מהיסוד דאימא ונתגלו כו' ע"ש)

(And something similar is explained in Etz Chaim, Sha'ar (Gate) 25, Derush 6, and in Sha'ar Tikkun HaNukva, chapter 5: that when they emerged from the Yesod of Imma and were revealed, etc.; see there.)

וכמ"כ [וכמו כן] הנהר אף שכל עיקר המשכתו מהמעין עכ"ז [עם כל זה] אחר שיוצא מהעלם המעין לידי גילוי הנהר מתפשט מאליו בתוספת וריבוי כו'.

And so too the river: although its entire essential drawing forth is from the spring, nevertheless, after it goes forth from the concealment of the spring into revelation, the river spreads out of itself, with increase and multiplication, etc.

וזהו נהרא מכיפי' [מכיפיה] מבריך כו'. ומכל הנ"ל יובן למעלה ג"כ במ"ש ונהר יוצא מעדן ומשם יפרד כו'.

And this is "A river is increased from its banks," etc. And from all the above it will be understood [how it is] above too, in what is written, "And a river goes forth from Eden, and from there it separates," etc.

כי הנה עדן הוא בחי' חכמה עילאה דאצי' חכים ולא בחכמה ידיעא שהוא בחי' העלם וביטול בתכלית וכמ"ש והחכמה מאין תמצא כו'

For Eden is the level of the supernal Chochmah (wisdom) of Atzilus, "wise, but not with a known wisdom," which is the level of utter concealment and self-nullification (bittul), as it is written, "And wisdom, from ayin (nothing) it is found," etc.,

שהוא בחי' אין ממש ונק' מעין שהוא כדוגמת המעין שעדיין הוא בבחי' העלם כנ"ל ונהר יוצא מעדן הוא בחי' בינה דאצי' שיוצא ונמשך מבחי' חכמה להשקות כו'

which is truly the level of ayin; and it is called a spring, for it is like the spring, which is still in a state of concealment, as mentioned above. And "a river goes forth from Eden" is the level of the Binah (understanding) of Atzilus, which goes forth and is drawn from the level of Chochmah "to water," etc.,

שהוא בחי' אם הבנים מקור המדות עליונות דאצי' שנמשכין מבחי' בינה דאצי' ונק' רחובות הנהר

which is the level of "the mother of the children," the source of the supernal emotive attributes of Atzilus, which are drawn from the level of the Binah of Atzilus; and it is called "the broad expanses of the river (rechovos hanahar),"

שהוא בחי' התפשטות השכל יותר מכמו שהיה בבחי' חכמה שהוא בחי' אין

which is the level of the spreading out of the intellect, more than it was in the level of Chochmah, which is the level of ayin.

אף שבחי' בינה נמשך מבחי' חכמה עכ"ז [עם כל זה] מאחר שבא מהעלם לגילוי השגה שהוא מאין ליש ממש ממילא מתרבה בהתפשטות יותר כדוגמת הנהר הגשמי שיוצא מהמעין והמדות שבלב נמשכים מהשכל שבמוח כנ"ל.

Although the level of Binah is drawn from the level of Chochmah, nevertheless, since it has come from concealment into the revelation of comprehension, which is truly from ayin to yesh (from nothing to something), it increases of itself, spreading out more, like the physical river that goes forth from the spring, and [like] the emotive attributes in the heart that are drawn from the intellect in the brain, as mentioned above.

11 וזהו דגבי ונהר יוצא כתיב ומשם יפרד פי' אחר שנמשך מבחי' בינה דאצי' לבחי' מלכות דאצי' שמתפשטת ומתלבשת למטה בבי"ע נעשה בחי' פירוד לגמרי להתהוות נבראים בע"ג [בעלי גבול / בעל גבול] ועלמין דפרודא

And this is why, regarding "And a river goes forth," it is written, "and from there it separates." That is, after it is drawn from the level of the Binah (understanding) of Atzilus to the level of the Malchus (sovereignty) of Atzilus, which spreads out and is enclothed below in Beriah, Yetzirah and Asiyah, there comes about the level of complete separation, so that finite creations and worlds of separation come into being.

אכן כ"ז [כל זה] הוא לאחר התפשטות והמשכות הנהר הנ"ל שהוא בחי' בינה ומדות דאצי' בבחי' מלכות דאצילות להתלבש בבי"ע.

However, all this is after the spreading out and drawing forth of the river mentioned above, which is the level of the Binah and emotive attributes (middos) of Atzilus, into the level of the Malchus of Atzilus, to be enclothed in Beriah, Yetzirah and Asiyah.

12 וכמ"ש ומשם יפרד שנמשך משם ולמטה להיות בחי' עלמין דפרודא אבל עצם הנהר הנ"ל עדיין הוא בבחי' יחוד וביטול בתכלית כמ"ש לך ה' הגדולה כו' וחיוהי וגרמוהי חד כו'

And as it is written, "and from there it separates": that it is drawn from there downward, to become the level of worlds of separation; but the river itself, mentioned above, is still in a state of union and utter self-nullification (bittul), as it is written, "Yours, Havayah, is the greatness," etc., and "His life-forces and His vessels are one," etc.

שאף שכבר נמשך מבחי' חכמה שנק' עדן להיות התפשטות בבחי' נהר ע"ז מאחר שיוצא ומקבל תמיד מבחי' עדן הנ"ל עדיין הוא בבחי' יחוד וביטול בתכלית

For although it has already been drawn from the level of Chochmah (wisdom), which is called Eden, to become a spreading out in the form of a river, nevertheless, since it goes forth from and constantly receives from the level of Eden mentioned above, it is still in a state of union and utter bittul.

אך עכ"ז [עם כל זה] הוא בחינת מקור שיומשך משם ולמטה בבי"ע יפרד כו'

But even so, it is the level of a source, so that as it is drawn from there downward into Beriah, Yetzirah and Asiyah, "it separates," etc.

מאחר שכבר יצא מבחי' העלם המעין שהוא בחי' חכמה עילאה שנק' עדן לידי גילוי והשגה בבחי' בינה ומדות אזי יכול לירד ולהשתלשל עוד בהשתלשלות וצמצומים שיתהוו גם נבראים נפרדים ממש כאלו הם יש ונפרד בפ"ע [בפני עצמו]

Since it has already gone forth from the level of the concealment of the spring, which is the level of supernal Chochmah, which is called Eden, into revelation and comprehension in the level of Binah (understanding) and the emotive attributes (middos), it can then descend and come down further, through the chain of descent (hishtalshelus) and contractions (tzimtzumim), so that there come into being even truly separate creations, as though they are a something (yesh), separate by itself.

אבל מבחי' המעין עצמו שהוא בחי' חכמה עילאה אינו בבחי' מקור כלל שיוכל להיות בחי' התהוות היש והנפרד הואיל והמעין אין בו התפשטות כמו בנהר

But as for the level of the spring itself, which is the level of supernal Chochmah, it is not in the category of a source at all, from which there could be the level of the coming into being of the yesh and the separate, since in the spring there is no spreading out as in the river.

והיינו לפי כי החכמה מאין תמצא

And this is because "wisdom is found from ayin (nothing)."

ולזאת כשיתגלה לעתיד בחי' עצם החכמה עילאה למטה אזי לא יהי' [יהיה] בבחי' עלמא דפרודא כלל רק יהי' [יהיה] למטה ג"כ יחוד אור ה' ממש כמו שהוא למעלה

And therefore, when in the time to come the level of the essence of supernal Chochmah is revealed below, then it will not be in the state of a world of separation at all; rather, below too there will be the union of the light of G-d, exactly as it is above.

וזהו ומעין מבית ה' יצא שעצם המעין שהוא בחי' חכמה עילאה כנ"ל יומשך ויתגלה למטה כמו שהוא בבחי' מעין ולא כמו עכשיו ונהר יוצא כו'

And this is "And a spring will go forth from the house of Havayah": that the essence of the spring, which is the level of supernal Chochmah, as mentioned above, will be drawn down and revealed below as it is, in the state of a spring, and not as now, "And a river goes forth," etc.

ואזי אף והשקה את נחל השטים שיטים הוא מלשון שטות וגם מלשון שטו העם שהם בחינת עלמין דפרוד

And then even "it will water the stream of Shittim": shittim is from the term shtus (folly), and also from the term "the people roamed about (shatu)," which are the level of worlds of separation;

ונחל השיטים הוא מקור המגדיל כל תאוות ותענוגי עוה"ז אשר לא לה' המה

and the stream of Shittim is the source that causes the growth of all the cravings and pleasures of this world that are not for G-d.

והוא ג"כ ע"ד שנת' במ"א בד"ה שמע ישראל ענין מים תחתונים שהם מגדילים כל תענוגי עוה"ז שהם בחי' פסולת [שנתבאר]

And this too is along the lines of what was explained elsewhere, in the discourse beginning "Hear, O Israel," on the matter of the lower waters, which cause the growth of all the pleasures of this world, which are the level of refuse;

והיינו ע"י שנמשך בחי' רקיע המבדיל בין מים עליונים למים תחתונים עד שמזה נסתעף למטה במים תחתונים בחי' נחל השיטים ועיין ס"פ ואתחנן (דף ע"ד ע"ב)

and this is through the drawing forth of the level of the firmament that divides between the upper waters and the lower waters, until from this there branched off below, in the lower waters, the level of the stream of Shittim. And see the end of Parshas Va'eschanan (folio 74b),

ומבואר שם שכשיתגלה בחי' עצם המעין אזי אף בבחי' נחל השיטים יהי' בחינת גילוי אור ה' וכמ"ש והלכו לאורך כו' [יהיה]

and it is explained there that when the level of the essence of the spring is revealed, then even in the level of the stream of Shittim there will be the level of the revelation of the light of G-d, as it is written, "And [they] shall walk by your light," etc.,

ובאו במערות צורים ובמחלות עפר מפני פחד ה' ומהדר גאונו כו' שיהי' לעתיד [שיהיה]

and "they shall enter the caves of the rocks and the holes of the earth, from before the terror of Havayah and from the splendor of His majesty," etc., which will be in the time to come.

ולא יהי' [יהיה] בחי' פירוד כלל כמו שהוא עתה שנראה כאלו הם שתי רשויות ח"ו [חס ושלום] כדעת האפיקורוס וכמו שהשיב לו האיך שביק מיא לאעבורי כו'

And there will not be the level of separation at all, as there is now, when it appears as though they are two dominions, G-d forbid, as the heretic (apikoros) held, and as he answered him: "How does he let the water pass through?" etc.

שבאמת הכל נמשך ממנו ית' רק שע"י רבוי השתלשלות וצמצומים להעלים ולהסתר את אור ה' החיה ומהווה אותם מאין ליש הם נראים כאלו הם יש ונפרד בפ"ע [בפני עצמו]

For in truth everything is drawn from Him, may He be blessed; only, through the many [stages of the] chain of descent and the contractions, so as to hide and conceal the light of G-d that gives them life and brings them into being from nothing to something, they appear as though they are a something (yesh), separate by itself.

והיינו לפי שכל ההשתלשלות הוא מהנהר וכמ"ש ונהר יוצא ומשם יפרד כו'

And this is because the whole chain of descent is from the river, as it is written, "And a river goes forth, and from there it separates," etc.

אבל לעתיד שיתגלה בחי' עצם המעין למטה אזי יהי' [יהיה] יחוד למטה כמו למעלה ממש והיינו בחי' תמתי תאומתי כנ"ל ודי"ל [ודי למבין] ועמ"ש עוד מענין זה בביאור ע"פ והיה מספר בנ"י [בני ישראל] כחול הים כו'

But in the time to come, when the level of the essence of the spring will be revealed below, then there will be union below exactly as above; and this is the level of "my perfect one, my twin," as mentioned above. This suffices for one who understands. And see what is written further on this subject in the explanation on the verse "And the number of the children of Israel shall be like the sand of the sea," etc.

(ועיין בע"ח [בעץ חיים] שמ"ז פ"ג [פרק ג] דכל עיקר ענין המסך שבין אצילות לבריאה זהו ענין שהבינה דאצי' מלבשת התלבשות גמור להחכמה והיא בחי' מסך מבדיל בין א"ס וחכמה אל בריאה משא"כ באצילות לא הועילה הבינה רק למעבר בלבד כו' ואינו נחשב רק שמקבל מחכמה.

(And see Etz Chaim, Sha'ar (Gate) 47, chapter 3: that the whole essence of the matter of the screen (masach) between Atzilus and Beriah is this: that the Binah of Atzilus enclothes the Chochmah in a complete enclothing, and it is the level of a screen that divides Ein Sof and Chochmah from Beriah; whereas in Atzilus the Binah served only as a passageway, etc., and it is considered only as receiving from Chochmah.

והיינו שהבינה[היא בחי' נהר שהוא בחי' יש והתפשטות כו' אבל חכמה היא בחי' מעין שהוא אינו בבחי' התפשטות כ"א בבחי' ביטול בחי' יו"ד דשם הוי'

That is, Binah is the level of a river, which is the level of yesh (something) and spreading out, etc.; but Chochmah is the level of a spring, which is not in a state of spreading out but in a state of bittul, the level of the yud of the Name Havayah.

והיינו לפי שהוא אצל המקור ממש וזהו פי' אצילות מלשון אצלו אצל המאציל ב"ה

And this is because it is right beside the Source; and this is the meaning of Atzilus, from the term etzlo (beside Him): beside the Emanator, blessed be He.

ולכן איתא בע"ח [בעץ חיים]) (שמ"ע פרק זיין) **דהתלבשות אור א"ס בבינה ומדות דאצילות נק' איהו וגרמוהי חד אבל יחוד אור א"ס בחכמה עילאה דאצילות נק' איהו וחיוהי חד שלמעלה ממדרגת גרמוהי כו' ועיין בסש"ב** [בספר של בינונים] (פל"ה) **בהגי"ה** [בהגהה]

And therefore it is stated in Etz Chaim) (Sha'ar Mem-Ayin, chapter 7) that the enclothing of the Infinite Light (Or Ein Sof) in the Binah and the emotive attributes of Atzilus is called "He and His vessels are one," but the union of the Infinite Light with the supernal Chochmah of Atzilus is called "He and His life-forces are one," which is above the rank of "His vessels," etc. And see Sefer Shel Beinonim (Tanya) (chapter 35), in the gloss.

אלא שמ"מ בבינה דאצילות עצמה ובכל האצי' הואיל ומיוחדים עם החכמה נק' הכל אצילות משא"כ בבריאה שאינה מקבלת רק מהבינה לבד ע"כ ומשם יפרד כו'.

Except that, even so, in the Binah of Atzilus itself and in all of Atzilus, since they are united with the Chochmah, it is all called Atzilus; which is not so in Beriah, which receives only from the Binah alone. Therefore, "and from there it separates," etc.

ובזה יובן ענין אור זרוע לצדיק שלהיות הגילוי בבי״ע ג״כ כמו באצילות ממש זהו דייקא ע״י נש״י [נשמות ישראל] שהם בחי׳ אור הנזרע למטה להתלבש בגוף כו׳

And with this the matter of "Light is sown for the tzaddik" will be understood: that for the revelation to be in Beriah, Yetzirah and Asiyah too, exactly as in Atzilus, this is specifically through the souls of Israel, which are the level of light that is sown below, to be enclothed in a body, etc.

והיינו לפי שנש״י [שנשמות ישראל] עלו במחשבה דהיינו בעצמיות חכמה עילאה דאצי׳ בחי׳ והחכמה מאין תמצא ממש וכמש״ת [וכמו שיתבאר] לקמן

And this is because the souls of Israel "arose in thought," that is, in the very essence of the supernal Chochmah of Atzilus, the level of "And wisdom is found from ayin" itself, as will be explained below;

וכמשנ״ת [וכמו שנתבאר] בביאור ע״פ יונתי המתחיל הנה ארז״ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] נובלות חכמה כו׳ ע״ש

and as was explained in the explanation on the verse "My dove," which begins "Behold, our Sages, of blessed memory, said: 'The novlos (fallen fruits) of wisdom,'" etc.; see there.

וע״כ ע״י שירדו בעשיה הם יכולים להמשיך גילוי חכמה עילאה למטה בבי״ע כמו באצי׳ [באצילות] ולא יכנף עוד כו׳ ע״י המסך ופרסא כ״א ומעין מבית ה׳ יצא כו׳ גילוי בחי׳ חכמה עילאה

And therefore, through their having descended into Asiyah, they are able to draw down the revelation of supernal Chochmah below, into Beriah, Yetzirah and Asiyah, as in Atzilus, and "[your Teacher] will no longer be hidden by a wing," etc., through the screen and the partition (masach and parsa); but rather "a spring will go forth from the house of Havayah," etc.: the revelation of the level of supernal Chochmah.

ועיין בע״ח [בעץ חיים] שער מ״ז פ״ג [פרק ג׳] הנ״ל ובז״ה [ובזוהר הרקיע] בפ׳ פקודי (בדף רל״ד) דענין חכמה זו היינו כי הא״ס בה מלובש תוך החכמה עליונה דא״ק [דאדם קדמון] וחכמה זו מתלבשת באצילות כו׳ ע״ש

And see Etz Chaim, Sha'ar (Gate) 47, chapter 3, mentioned above, and Zohar HaRakia on Parshas Pekudei (on folio 234), that the matter of this Chochmah is that the Ein Sof in it is enclothed within the supernal Chochmah of Adam Kadmon [Primordial Man], and this Chochmah is enclothed in Atzilus, etc.; see there.

ועד״ז ממש יהי׳ [יהיה] הגילוי בבי״ע

And in exactly this way will the revelation be in Beriah, Yetzirah and Asiyah.

וזהו שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] ע"פ כי בי"ה ה' צור עולמים ביו"ד נברא העוה"ב [העולם הבא] בה' נברא העוה"ז כי ה' הוא בחי' רחובות הנהר ונהר יוצא ולכן ומשם יפרד כו' וזהו ענין העוה"ז

And this is what our Sages, of blessed memory, said on the verse "For with Kah (yud-hei), Havayah formed the worlds": with the yud the World to Come was created; with the hei this world was created. For the hei is the level of "the broad expanses of the river" and "a river goes forth," and therefore "and from there it separates," etc., and this is the matter of this world.

אבל היו"ד הוא בחי' המעין ולכן אין בו התפשטות כמו בה"א [באות ה"א] ולכן בו נברא העוה"ב [העולם הבא] שאזי ומעין מבית ה' יצא

But the yud is the level of the spring, and therefore there is no spreading out in it as there is in the hei; and therefore with it the World to Come was created, for then "a spring will go forth from the house of Havayah."

ועמ"ש הרמ"ז [הרב משה זכות] פ' שלח (קנ"ט א') מענין כי ביה ה' צור עולמים

And see what the Ramaz (Rabbi Moshe Zacuto) writes on Parshas Shelach (159a) on the subject of "For with Kah, Havayah formed the worlds."

ברבות מבואר ע"פ ששים המה כו' אחת היא כו' במדבר (ר"פ ד') נשא (פ' ט') גבי ולקח הכהן מים קדושים.

In the Midrash Rabbah, it is explained on the verse "There are sixty queens," etc., "One is she," etc.: Bamidbar (beginning of section 4); Nasso (section 9), on "And the kohen [priest] shall take holy water."

(פ' י"ד) גבי ביום עשתי עשר יום. קרח (פי"ח) מקץ (ר"פ צ') ויגש (ר"פ צ"ד) ובשה"ש [ובשיר השירים] רבה:

(Section 14), on "On the eleventh day." Korach (section 18); Mikeitz (beginning of section 90); Vayigash (beginning of section 94); and in Shir HaShirim Rabbah.

LikuteiTorah.com
THE CHASSIDISHE PARSHA

About this edition

This edition contains the Hebrew text and the English translation.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

Our English translation, made from the Hebrew without Kehot's notes: CC BY-NC 4.0.

This edition as a whole: CC BY-NC 4.0. Shuls, schools and non-profit projects may copy, print and share it freely, and may ask for donations to cover the cost of printing; it may never be sold. Credit Kehot Publication Society and likuteitorah.com. https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/

English translation: prepared for likuteitorah.com with AI assistance (claude-code/opus-5.5) and checked against the Hebrew and against Sefaria; not yet reviewed by a human editor. Please check anything important against the Hebrew.

The Rebbe asked that the maamarim of the week's parsha, the "Chassidishe Parsha," be learned during that week, spread over its seven days (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725 · Toras Menachem vol. 42, pp. 306–309). Why learn it, and the Rebbe's brachos: likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/

A free, non-commercial project; nothing here is sold. Not affiliated with Kehot, Sefaria or the Lubavitch Library. © likuteitorah.com

From likuteitorah.com/likkutei-torah/shir-hashirim/30/

DEDICATED IN HONOR OF

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

Dedicated in honor of the Rebbe's father, Reb Levi Yitzchok